

Bölüm 5

MARDİN TÜRK SELÇUKLULAR DÖNEMİ

Büyük Selçuklu Devleti

Mardin de Türk Selçuklu devletinin günümüze kadar uzanan izleri nedeniyle kuruluş döneminden başlayarak yazmak kitabın ismi olan Mardin Tarihi Kimliği konusunu vurgulamak adına alınmıştır.

Büyük Selçuklu Devleti, 1037 yılında Devlet haline gelerek bağımsızlığını ilan etmiş, Bağdat kentini başkent yaparak önce Fırat ve Dicle Havzası, sonrasında Anadolu ve Orta Asya boylarına kadar sınırlarını genişleterek dönemin en büyük Türk Devleti haline gelmiştir. Bu durumda Mardin ve Havalisine Türklerin 1071 yılından önce gelip yerleştiklerini göstermektedir.

Büyük Selçuklu Devleti, 1092 yılında iç karışıklıklar neticesinde bölünerek 4 parçaya ayrılmış, daha sonrasında ise beyliklere bölünerek Osmanlı İmparatorluğunu tarih sahnesine çıkartan süreci başlatmıştır.

Büyük Selçuklu Devletinin Kuruluşu

Büyük Selçuklu Devleti, Türk Oğuzlarının Kınık Boyunun mensubu ve lideri Selçuk bey tarafından 1020'li yılında temelleri atılmış, yeğenleri Tuğrul ve Çağrı beyler tarafından bağımsız bir devlet haline getirilmiştir.

Büyük Selçuklu Devletinin kurucusu ve ilk başbuğu olan Selçuk Bey, Kınık boyuna mensup bir komutandı. Hazar Türk Devleti (Oğuz) Yabguluğu'nun Subaşı'sıydı (Ordu Komutanı).

Selçuk Bey'in tabi olduğu Kınık boyu, Göktürkler döneminde İç Asya'da kurulan Türk Birliği içerisinde yer almış, Göktürk Birliğinin yıkılmasından sonra ise batıya doğru girilen göç hareketlerine katılarak Güney Hazar bölgesine yerleşmiş ve bu bölgeyi kendilerine yurt edinmişlerdi.

Türklerin Kınık Boyu, tek başına bir devlet kurabilecek adar kalabalık ve güçlü durumda değillerdi.

Türk boylarından biri olan Oğuzlar'ın (Uzlar) tabiiyeti altına girdiler ve 860-1068 yılları arasında güney hazar bölgesinde yaşamış olan Oğuzlar'ın bünyesinde varlıklarını idame ettirmişlerdir.

Subaşı Selçuk Bey, yüksek askeri vasıfları ile genç yaşta Oğuz ordusunda yüksek mertebelere erişerek ordunun başkomutanı olmuştu. Ancak Selçuk Bey'in esas gayesi Oğuz Yabgu'sunun makamı yani büyük kağanlıktı. Oğuzlar, 900'lü yıllardan itibaren kendisini çevreleyen tehditlerle mücadele etmekteydi. Batısında Hazarlar, doğusunda Peçenekler ve arkalarından gelen Kıpçaklar Oğuzların güney hazar bölgesindeki hâkimiyetini tehdit

ediyorlardı. 950'li yıllara gelindiğinde artan dış tehditler ve Oğuz hanının yaşının ilerlemesi, yerine geçecek veliahtının ise yeterli vasıflara sahip olamaması Selçuk Bey'in Oğuz Yabguluğunun tahtını ele geçirmesine müsait bir zemin hazırlamıştı.

Her ne kadar Oğuz ordusunun emir komutası kendisine bağlı olsa da saltanatı ele geçirmek politik ve idari stratejiler gerektirmekteydi. Başarılı bir asker olan Selçuk Bey, politik tecrübelerinin eksikliğinden ötürü bu girişiminde muvaffak olamadı.

g) Selçuk Bey Bu başarısız girişimin ardından, lideri olduğu ve bağlı bulunduğu Kınık Boyu ile birlikte başkent Yeni Kent'ten uzaklaşarak başka bir Oğuz şehri olan Cend şehrine göç ettiler. Bu göç aynı zamanda Oğuz Yabgu luğu'nun Kınık Boyuna uyguladığı bir sürgün olmuştu. Selçuk Bey, sürgün edildiği Cend şehrinde hâkimiyetini genişletmiş ve şehrin yönetimini üstlenmişti. Üstelik Kınık boyu ve Selçuk Bey, burada İslamiyet'i seçmişti.

Yalnızca bir yıl sonra Cend Şehrinin hâkimi durumuna gelen Selçuk Bey, vergi tahsil etmek için gelen Oğuz elçilerini kovarak vergi vermeyeceğini ve gayrimüslim bir toplum oldukları için kendileriyle Cihat edeceklerini ilan etti. Bu aynı zamanda bir bağımsızlık ilanıydı.

Zira Oğuz Yabgu uğuna bağlı olan Cend Şehrinin vergi vermemesi, Yabguluğa bağımlılığı reddetmek anlamına geliyordu (960). Cend Şehrinin jeopolitik durumu oldukça karışıktı. Bölgenin hâkimi olan Sasaniler ve Orta Asya'daki en büyük güç haline gelen Karahanlılar birbirleri ile mücadele

içerisindeydiler. Selçuk Bey’de bu mücadelelere müdahil olarak her iki tarafa da asker gönderip karşılığında geniş bozkırlar ve yaşam alanları elde ediyordu.

Selçuk Bey’in İslamiyet’e geçmesi de bu dönemde gerçekleşmiş, müslüman olan Sasaniler ve Karahanlılar ile münasebetleri vesilesiyle islam dini ile tanışıp gönüllü olarak islamiyet’i seçmişti.

Selçuk Bey’in Sasani-Karahanlı mücadelesinde elde ettiği bozkırlar, Karahanlıların 999 yılında Sasaniler tam olarak yıkmasıyla Selçuk Bey ve Kınık Boyu’nun resmi hâkimiyet alanı haline geldi. Sasaniler’den boşalan bölgeyi Karahanlılardan önce sahiplenen Selçuk Bey, tebaası ile birlikte Horasan’a yerleşip bu bölgeyi yurt edindiler. Kınık boyu, artık müstakil bir güç olarak anılmaya başlandı.

Arslan Bey Dönemi (1009 – 1025)

Selçuk Bey, uzun ve başarılı bir ömrün sonrasında 100. Yaşını devirerek 1009 yılında vefat ettiğinde evlatlarına büyük ve güçlü bir beylik bırakmıştı.

Selçuk Bey’in oğlu Arslan Bey, babasından devraldığı beyliğini daha da güçlendirecek, Büyük Selçuklu Devletinin temellerini atacaktır. Arslan Bey, henüz babası Selçuk Bey hayattayken beyliğinin İdaresinde Görevler Almaya başlamıştı.

Arslan Bey 992 yılında Sasani Karahanlı mücadelesinde Sasanilere yardım ederek Karahanlıları mağlup etti, bunun karşılığında Buhara – Semerkand arasında bulunan Nuh köyünü Selçuklu yurt’u haline getirmişti.

Karahanlılar 999 yılında Buhara'yı ele geçirip Sasani Devletini yıkınca Sasanilerin yerleşim izni verdiği bölgeler Selçuklu Beyliğinin mutlak egemenliği altına girmişti.

Sasaniler, Karahanlılar tarafından yıkılınca Sasani Şehzadesi Ebu İbrahim el-Muntasır, Karahanlılara karşı mücadele etmek için Arslan Bey'den yardım istemek zorunda kaldı (1003). Arslan Bey, Sasani Şehzadesini korumak için giriştiği mücadelede Karahanlı ordusunu bozguna uğrattı ve Sasanilerden sonra egemenliği altına aldıkları bölgelerden Karahanlıları uzak tutarak yeni sınır komşularına gözdağı vermiş oldu. Bu savaşın akabinde Karahanlı ordusu bizzat Sol Yabgu'nun komuta ettiği bir orduyla Selçuklu Beyliğinin üzerine taarruza kalksa da Arslan Bey'inde bizzat ordusunun başında bulunduğu bu mücadele de Karahanlıları ikinci kez yenmiştir.

Arslan Bey, babası Selçuk Bey'in vefatı ile (1009) Selçukluların liderliğine geçtiğinde sınır komşuları olan Karahanlılar saltanat mücadeleleri ve iç karışıklıklar ile boğuşuyordu. 1012 yılında Karahanlı Hükümdarı İlek Nasr'ın vefat etmesi üzerine Karahanlı varislerinden Ali Tigin, yönetimi ele geçirmek için Arslan Bey'den destek talep etti. Arslan Bey ve Ali Tigin birlikte hareket ederek Buhara Kentine girdiler (1021). Bu stratejik hamle ile birlikte Selçuklu Beyliği artık Buhara Kentinde de yerleşme Olanağı Bulmuş oldu.

Arslan Bey'in giderek güçlenmesi ve Cend şehrinden başlayan yayılmalarının Buhara'ya kadar ilerlemesi hem Karahanlılar hem de bölgedeki diğer bir büyük Türk Devleti olan Gazneliler tarafından tedirginlikle karşılanmaya başlamıştı.

Karahanlı Hükümdarı Yusuf Kadir Han, hem tahtına göz dikmiş olan Ali Tigin hem de ona yardım eden Arslan Bey'i bertaraf etmek için Gazne Sultanı Mahmut Han ile güç birliği yaptılar.

Gazneli Mahmut, Arslan Bey'i savaşarak ortadan kaldırmak yerine hileye başvurdu ve onuruna ziyafet vermek üzere huzuruna çağırarak davet etti. Arslan Bey, bu davete oğlu Kutalmış ve mahiyetiyle birlikte icabet edince ise üzerine suç isnat ederek Kalincar Kalesinde hapse attırdı ve Arslan Beyin tüm mahiyetini kılıçtan geçirdi (1025).

Arslan Bey'in öldürölmesi üzerine Kınık boyu lidersiz kalarak dağıldı ve eski güçlerini kaybederek yaşadıkları bölgelerin hâkimiyetini elinde bulunduran devlet ve beyliklerin tebaası haline geldiler.

Arslan Bey'in oğlu Kutalmış da babası Arslan Bey gibi Gazneliler'in tutsağı olmuştu ve Selçuklu Beyliğinin idaresi için Arslan Bey'in başka bir veliahtı bulunmadığından lidersiz bir yaşam sürmek zorunda kalmışlardı.

Arslan Bey'in kardeşi, Selçuk Bey'in diğeri oğlu olan Mikail'in oğulları Tuğrul Bey Çağrı Beyler, ortaya çıkan otorite boşluğunu doldurmak için genç yaşta bu büyük vazifeyi üstlenerek, Selçuklu Beyliği'ni Büyük Selçuklu Devleti haline getireceklerdir.

Tuğrul ve Çağrı Bey Dönemi (1030 – 1063)

Arslan Bey'in tutsak edilmesi ile otorite boşluğuna düşen Selçuklu Beyliği'nin tekrar ayağa kalkması on yıl sürdü. Bu süre zarfında Selçuklular'ın birliğini ve ordusunu

yeniden kuran Tuğrul ve Çağrı Beyler, güçlerini toparlayarak tarih sahnesine tekrar çıktılar. Aynı tarihte Gazneli Mahmut vefat etmiş yerine oğlu Mesut Han geçmişti. Tuğrul ve Çağrı Bey'ler, amcaları Arslan Bey'in tutsaklığına son verilmesi karşılığında Gazne Devletine bağlılığı kabul edeceklerini bildirdiler. Gazne Sultanı Mesut Han'da bu teklifi kabul ederek Arslan Bey'i serbest bıraktı ve Selçuklu Beyliğinin tabiiyetini kabul etti. Ancak Tuğrul ve Çağrı Bey'lerin amacı Selçuklu Beyliğini bağımsız bir devlet haline getirmektir.

Tuğrul ve Çağrı Bey'lerin bu amaçlarını öğrenen Mesut Han, Arslan Bey ve oğlu Kutalmış'ı yeniden hapse atarak anlaşmayı bozmuş oldu. Tuğrul ve Çağrı kardeşler, amcaları Arslan Bey'i kurtarmak için pek çok teşebbüste bulunsalar da muvaffak olamadılar. Arslan Bey'in oğlu Kutalmış, bir yolunu bularak hapisten kaçarak Buhara'ya dönse de Arslan Bey, kalan ömrünü Kalincar Hapishanesinde tamamlayarak 1032 yılında vefat etti. Arslan Bey'in vefatından sonra Selçuklu Beyliğinin tek lideri Tuğrul Bey ve kardeşi Çağrı Bey olmuştu.

Selçuklular, Arslan Beyin ölümünden önce Türk Töresi gereği Gazne Devletine bağlı olarak Gazne Ordusunda görev yapıyor, Gazne Sınırlarının güvenliğini sağlıyor ve vergi ödüyorlardı. Ancak Arslan Bey'in ölümünden sonra bu bağlılık ortadan kalkmıştı. Tuğrul ve Çağrı Bey'lerde egemenlik alanlarını genişletmek için, Gazne Sultanından izin almadan Horasan'a yerleştiler.

Türk töresi gereği Boylar, yerleşecekleri bölgelere Büyük Kağanlarının izni olmaksızın göç edemezlerdi. Selçukluların bu eylemi bir anlamda başkaldırı ve isyan olarak nitelendirilebilecek şiddette bir itaatsizlikti.

Gazne Sultanı Mesut Han, Selçuklular'ın Horasan'a izinsiz olarak yerleşmelerine önce müsamaha gösterdi. Güçlendikçe kalabalıklaşan Selçuklular, Horasan'dan sonra Merv ve Nesa şehirlerine de girdiler.

Selçuklular'ın bu yayılma stratejisi bir istila gibi görünebilirdi. Bu sebeple Gazne Sultanına mektup göndererek Horasan, Merv ve Nesa şehirlerinde yerleşim izni verilmesi karşılığında Gazne Devletine bağlı kalacaklarını bildirdiler.

Tuğrul Bey'in amacı hâkimiyet alanını genişleterek daha geniş alanlarda mücadele ederek stratejik avantajlar sağlamaktı. Bunun farkında olan Gazne Sultanı Mesut Han, Tuğrul Bey'in mektubuna cevap dahi vermeden ordularını hazırlayarak Selçukluların üzerine sefere gönderdi (1035). Selçuklular ile Gazne Devleti arasındaki ilk kez bir savaş gerçekleşecektir. Gazne Sultanı, Selçukluların gücünü önemsemeyip ordusunu, başına geçmeden kumandanlarının idaresinde Selçukluların üzerine sefere göndermişti. Tuğrul Bey ve ordusu, Gazne ordusunu Nesa şehrinin girişinde karşıladı ve meydan Muharebesi şeklinde tezahür eden bu savaşta Gazne Ordusu ağır bir yenilgi alarak geri çekilmek zorunda kaldı. Bu mağlubiyetin ardından Gazne Sultanı, Tuğrul Bey'in kendisine gönderdiği mektubu cevaplayarak Horasan, Merv ve Nesa şehirlerinde kendilerine oturma ve barınma izni verdiğini bildirdi. Selçuklular istediklerini almışlardı ama bununla yetinmediler. İlerleyen yıllarda yayılmalarını devam ettirerek 3 yıl sonra 3 yeni şehirde daha yerleşme izni istediler.

Gazneli Mesut, Selçuklular'ın bu isteklerini daha önce olduğu gibi yine reddederek üzerlerine öncekinden

daha güçlü ve donanımlı bir ordu gönderdi (1038). Gazne ordusu, 1035 yılında Nesa'da mağlup olan orduya göre çok daha güçlüydü ancak aradan geçen süre zarfında Selçuklularda güçlenmişlerdi.

Gazne ordusu ile Selçuklu ordusu, Sarah şehrinde, 1035 yılındaki gibi yine bir meydan muharebesi ile karşı karşıya geldiler. Gazne ordusu, bu savaştan da ağır bir mağlubiyet alarak geri çekilmek zorunda kaldılar. Selçukluların bu zaferi Büyük Selçuklu Devleti'nin doğuşu anlamına geliyordu.

Tuğrul Bey kendisini Büyük Kağan ve Sultan, kardeşi Çağrı Bey'i de ortak kağan ilan ederek Büyük Selçuklu Devleti'nin bağımsızlığını ilan etti. Türkistan'ın en önemli kentlerinden olan Horasan, Merv ve Nesa Selçuklular'ın egemenliği altına girmiş, Nişabur şehri ise Selçuklular'ın başkenti olmuştu.

Bu durum elbette en çok Gazneliler'in itibarına gölge düşürmüştü. Karahanlılar ise yaşadıkları iç karışıklıklar ve saltanat mücadeleleriyle baş etmekten Büyük Selçuklu Devleti'nin kurulmuş olmasına tepki veremeyecek durumdaydı.

Gazne Sultanı Mesut Han, önceleri bir beylik olarak kendisinden toprak isteyen Selçukluların karşısında zor durumdaydı. Art arda aldığı ağır mağlubiyetler de Mesut Han'ın iktidarına gölge düşürmüştü. Üstelik Selçuklular, Gazneliler'in toprakları üzerinde bağımsızlığını ilan etmiş, Gazne Devletinin en stratejik bölgeleri Selçuklular'ın idaresi altına girmişti. Mesut Han, Selçuklularla mücadele etmekten vazgeçmedi. Bu kez ordusunun başına kendisi geçti ve ordusunun tüm gücünü seferber ederek Selçukluların üzerine taarruza kalktı. Tarihe Dandanakan

Savaşı olarak geçen bu hadise hem Gazne Devletinin yıkılma sürecini başlatacak ve Türk dünyasının en büyük güçlerinden biri olan Büyük Selçuklu Devletini Bozkır İmparatorluğundan Cihan Devletine dönüştürecektir.

Dandanakan Savaşı (1040)

Mesut Han, 1038'deki ağır mağlubiyetin ardından İki yıl süren bir hazırlık neticesinde çoğunluğu atlı süvarilerden oluşan yüz bin kişilik bir ordu hazırladı. Gazne Ordusu Selçuklu Ordusu'na nispetle oldukça büyük ve kalabalıktı. Gazneli Mesut, ordusunun başında sefere çıkarak 16 Ocak'da Nişabur Şehrine ulaştı. Savaşı Nişabur üzerinden kurgulamıştı ancak Sarah savaşında ağır tahribata uğrayan ve halkı çevre şehirlere göç eden Nişabur şehri yiyecek ve temiz su sıkıntısı içerisindeydi. Kalabalık ordusunun yiyecek ve içecek ihtiyacını karşılamak amacıyla çevre illerden erzak tedariki yapmaya çalışsa da yeterli olamayınca Merv şehrine ilerlemeye karar verdi.

Selçuklular Gazne Ordusu'nu ilerleme esnasında hem vur-kaç taktikleriyle yoruyor ve yavaşlatıyor, hem de erzak tedariki için lojistik hareketlerini baltalıyordu. Gazne Ordusu, hem kalabalık olduğu için yavaş ilerliyor hem de açlık, susuzluk ve yorgunluk nedeniyle zayıf düşüyordu. Nihayet Merv şehrinde konuşlu bulunan Dandanakan kalesi önünde karşı karşıya geldiler. Gazne Ordusu Dandanakan kalesine doğru ilerlemekteyken Selçuklu Ordusu ilk taarruza başladı. Taarruza rağmen kaleye ilerlemeye devam eden Gazne ordusu, hem Selçuklularla hem de susuzluk, açlık ve yorgunlukla mücadele ediyorlardı. Dandanakan kalesine girerek savunma savaşı

yapmak Gazne Ordusu için önemli bir avantaj sağlayacaktı ancak Kaleye girmeleri ve kuşatılmaları halinde dışarıyla bağlantıları kesilecek, artan su sıkıntısı katlanılamaz bir hale gelecekti. Bunun üzerine kaleye sığınarak savunma savaşı yapmak yerine, ordunun su sıkıntısını gidermek için birkaç kilometre daha güneyde bulunan Su kuyularına doğru ilerlemeye karar verdiler.

Selçuklu Ordusu, Gazneliler üzerindeki taarruzlarını şiddetlendiriyor ve baskısını arttırıyordu. Gazne Ordusu ise hem Selçuklulara karşı koymaya çalışıyor hem de su kuyularına doğru ilerlemeye çalışıyorlardı. Bu keşmekeş içerisinde düzeni ve disiplini bozulan Gazne Ordusu, Selçukluların planlı ve ısrarlı taarruzları karşısında tutunamayarak sayıca fazla ve güçlü olmalarına rağmen ağır kayıplar vererek yenik düşmeye başladılar. Savaşın sonunda ağır bir yenilgiye uğrayan Gazne Ordusu, savaş meydanından düzensiz şekilde çekildi.

Gazneli Mesut, bu mağlubiyetten sonra otoritesini yitirmiş, askerlerinin saygısını ve bağlılığını kaybetmişti. Kendisine bağlı küçük bir birlik ile Hindistan'a doğru ilerleyerek hem Selçuklulardan hem de kendi askerlerinden kaçmaya başladı.

Gazneli Mesut bu kaçış hareketiyle Selçuklular'dan kaçmayı başarabilmişti ancak kendi askerlerinden kaçamayıp askerleri tarafından öldürüldü. Dandanakan Savaşını kazanan Selçuklular, Mesut Han'ın geri dönmeyerek saltanatına sahip çıkmamasını bir fırsat olarak değerlendirip Gazne Sarayına girerek Gazne Devletinin hazinesini savaş ganimeti olarak aldılar.

Selçuklular artık hem geniş bir bölgeyi egemenliği altına almış hem de Gazne Ganimetleriyle hazinesini

doldurmuştu (1040). Dönemin en büyük Türk Devleti olan Gazne Devleti, Mesut Han'ın yokluğunda sahipsiz kalarak zayıflayacak ve yıkılarak tarih sahnesinden çekilecektir. Aynı tarihlerde bölgedeki diğer bir Türk Devleti olan Karahanlılar'ın ise kısa süre sonra zayıflaması ve zamanla bölünerek yıkılması Selçuklu Devletini Türk Dünyası'nın yegâne gücü haline getirecektir. Artık bir beylik değil bağımsız bir devlet olarak anılan Büyük Selçuklu Devleti, toprakları üzerinde egemenlik kurduğu Gazne Devleti üzerinde otorite kurmuş, hâkimiyet alanlarını batıya ve kuzeye doğru genişletmek için sınır komşusu oldukları Karahanlılar Devleti ile karşı karşıya gelmişti.

Karahanlı Devleti, Selçuklular'ın Horasan'ı sahiplenmesi nedeniyle iç karışıklıklar yaşanmaya başlamıştı. Zira Horasan, Karahanlılar için büyük öneme sahipti. Karahanlıları'n uzun süredir Gazne Devletinden almak için uğraştıkları Horasan, Selçuklular'ın hâkimiyet alanına girince Karahanlılar bu başarısızlığın sorumlusu olarak saltanat ailesini hedef aldı ve ülke ikiye bölündü (1042).

XI. Yüzyılda varlığını devam ettiren altı Türk Devleti bulunmaktaydı. Karahanlılar Marveaünnehir'de, Peçenekler Kuzey Karadeniz'de, Uzlar Balkanlar'da, Kıpçaklar ise Kafkasların doğusu ve Karadeniz'in Kuzey'inde, Gazneliler Hindistan-Pakistan bölgesinde, Selçuklular ise İran-Türkistan coğrafyasında Tarih'e yön vermekteydiler. Bu devletlerin en güçlüsü ve en uzun ömürlüsü elbette Büyük Selçuklu Devleti olmuştur.

Alparslan Dönemi (1063 – 1072)

Sultan Alparslan resmi ¹

Büyük Selçuklu Devleti'nin kurucusu ve ilk Sultanı olan Tuğrul ve Çağrı Beylerin vefat etmesi üzerine Tuğrul ve Çağrı Beylerin ittifakındaki uyuma rağmen, veliahtlar saltanat mücadelesi içerisine girmişlerdi. Oğlu olmayan Tuğrul Bey, kardeşi Çağrı Bey'in büyük oğlu olan Süleyman'ı varis göstermişti. Ancak Çağrı Bey'in diğer oğlu Alparslan ve yaşı oldukça ilerlemiş olan Arslan Bey'in (Tuğrul Bey'in amcası) oğlu Kutalmış, Süleyman Han'ın liderliğini tanımadıklarını açıkladılar.

Kutalmış, önce davranarak Selçuklu Sultanlığını ele geçirmek için Süleyman Han'ın saltanat makamı olan Rey şehrini kuşatması üzerine vezir Amîdu'l-Mulk el-Kundurî diğer varis olan Alparslan'dan yardım talep etti. Alparslan, Selçuklu veziri Amîdu'l-Mulk el-Kundurî talebi üzerine Kutalmış'ı mağlup ederek savaş meydanında öldürdü ve Amid-ül Mülk'ün Alparslan'ı sultan ilan etmesiyle tahta çıktı.

¹ <http://www.islamveihsan.com/sultan-alparslan>

Alparslan Han, artık Büyük Selçuklu Devletinin Sultanı ve Büyük Kağanı olmuştur. İlk hedefi ise elbette Bizans'ın idare ettiği Anadolu coğrafyası olacaktır.

Alparslan Han, ilk olarak kuzey sınır hattı olan Gürcistan ve batı sınır hattı olan Anadolu'ya seferler düzenledi. Bu gaza seferiyle Bizans'ın elinde bulunan Kars ve Ani şehirlerini ele geçirerek Bizans'tan ilk toprağı almış oldu (1064). İslam Âlemi, ilk kez Bizans ve Batı coğrafyasında İslam Sancağının dalgalandığına şahit oluyordu. Bu durum, islam dünyası için yeni bir dönümdü. Zira Alparslan Han dönemine kadar İslam yalnızca Orta Doğu ve Arap Yarımadasında Araplar ve Farslar tarafından benimsenmekteydi. Büyük Selçuklu Devletinin fetihleriyle artık hristiyan toplumlar da İslam Sancağı'yla tanışmaktaydılar.

Alparslan Han'ın sonraki hedefi Batı Hazar bölgesi oldu. 1065 yılında Mangışak bölgesini egemenliği altına alarak bölgedeki Kıpçak ve Türkmen toplumları tebaası haline getirdi. Bu tarihten sonra Selçuklular'ın Anadolu içlerine yoğun taarruzları başladı. Bizans İmparatorluğu, Anadolu'daki toplumları otoritesi altına alarak hem vergiye bağlıyor hem de aldığı vergilerle asker kiralayarak lejyonerlik yaptırıyordu.

Bizans aslında Anadolu coğrafyasına hükmetmiyor, bu coğrafya üzerinde yaşayan toplumlardan istifade ediyordu. Bu durum Selçuklular'ın güçlü taarruzlarının hızla sonuç almasına olanak tanıyordu. Alparslan, komutanlarına bağımsız seferler düzenleme yetkileri vermiş, serbest sefer emri alan Selçuklu komutanları, askeri güçleri nispetinde ulaşabilecekleri her şehri hâkimiyeti altına almaya başlamışlardı. d)1067 yılında

Kayseri-Konya hattına kadar ulaşan Selçuklu Akınları, Kafkaslarda da Alanlarla birleşen Gürcü Krallığının üzerine yapılan seferde de Tiflis'e kadar ulaştı.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Bizans toprakları üzerindeki seferleri islam dünyasında da büyük yankı uyandırdı. İslam Âleminin Halifesi Mekke'de Hutbeyi Hilafet Makamı ve Selçuklu Sultanı adına okuttu. Halifenin bu davranışı, Selçuklular'ın islam dünyasının en büyük gücü haline gelmesi hasebiyle İslam Sancaktarlığı vazifesinin Selçuklular Tarafından gerçekleştirildiğinin ilanı olarak yorumlanmıştır.

Büyük Selçuklu Devleti gaza seferleriyle Anadolu'yu islam alemine kazandırırken Hilafet Makamını taşıyan Abbasiler zayıflamış, çevresindeki tehditlere karşı Selçuklulardan medet umar hale gelmişti. 1055'de Büveyhioğulları karşısında Selçuklular'dan yardım isteyen Abbasi Halifesi, 1070 yılında da Şii Fatimi'lere karşı Selçuklu Sultanı Alparslan Han'dan yardım talep etti.

İslam aleminin en güçlü devleti olan Büyük Selçuklu Devleti, Hilafet Makamını taşıyan Abbasilerin yardımına koşarak Kuzey Afrika Hattını hâkimiyeti altına aldı ve Arap Yarımadasına doğru ilerlemeye çalışan Fatimiler üzerine sefere çıkmak üzere hazırlanmaya başladı.

Alparslan'ın Mısır seferine çıkacağını haber alan Bizans ise bu fırsatı değerlendirerek 3 yıl boyunca hazırlandıkları sefere çıkarak tarihe Malazgirt Savaşı olarak geçen büyük mücadelenin fitilini ateşlemiş oldu.

Malazgirt Savaşı (1071)

Selçuklular, 1064 yılında başlattıkları akınlarla Bizans'ın hâkimiyetine meydan okumaya başladığında

Bizans iç karışıklıklar ve saltanat mücadeleleriyle zor günler geçiriyordu. Ülkenin yönetimi dul kalmış olan imparatoriçe Eudoxie'nin elindeydi. Ülkeyi tek başına yönetemeyen Eudoxie'nin evleneceği kişi Bizans İmparatoru olacaktı. O da onca damat adayına rağmen hapiste yatan Bizans Komutanı Romen Diyojen'i seçerek evlenmiş, Bizans'ın imparatoru Romen Diyojen olmuştu. Şüphesiz Eudoxie, Romen Diyojen'le Selçuklu akınlarını durdurması için evlenmişti (1068).

Romen Diyojen, Selçuklular'ın güçlü taarruzlarına karşı koyabilmek için 3 yıl boyunca hazırlandı. Bu hazırlıklar neticesinde hem Roma ordusu hem de Kuzey Karadeniz hattında yaşayan Türk boylarından Peçenek, Uz, Kıpçak toplumlarından paralı askerler ve Anadolu'daki toplumlardan ücreti karşılığında orduda hizmet edecek lejyonerler toplayarak 70 Bin kişilik bir ordu hazırladı. 3 yıl süren hazırlıkları neticesinde ordusunu toparlayan Romen Diyojen, Selçuklu Sultanı Alparslan'ın Mısır'a sefere çıkması ile birlikte harekete geçerek Selçuklu Toprakları üzerine taarruz başlattı.

Alparslan, Mısır'a doğru yola çıkmışken Bizans ordusunun taarruzunu öğrenince geri dönerek Suriye Hattına doğru ilerleyişe geçti. Sultan Alparslan, Mısır savaşı için hazırlanmış olduğundan Bizans'la savaşmak için gereken hazırlıkları yapmak üzere zaman kazanmak için casusları aracılığıyla Rey Şehrinde konuşlanacağı duyumunu yaydı ve Rey'e değil Muş'a doğru harekete geçti.

Sultan Alparslan'ın bu hamlesi işe yaradı ve Bizans ordusu Rey şehrine doğru ilerledi. Sultan Alparslan ise Malazgirt Ovasında karargâhını kurarak ordusunun

hazırlıklarını tamamladı. Sultan Alparslan, töre gereği bir elçi görevlendirerek Roma Ordusunun işine gelmeyecek bir barış teklifinde bulundu. Zira bu teklif esasında başlı başına bir barış değil daha çok zaman kazanmak, iletişim kurmak ve düşmanın tavrını ölçmek amacı taşıyordu. Beklendiği gibi Diyojen bu teklifi kabul etmeyerek “Sulh müzakeresini Rey’de yapacağım, Ordumu İsfahan’da kışlayıp Hamedan’da sulayacağım” demiş, Selçuklu elçileri ise “Atlarınızı Hamedan’da kışlayacağınıza eminiz, fakat sizin nerede kışlayacağınızı bilemiyoruz” diyerek geri dönmüştür.

Doğu Roma ordusu, paralı askerlerle birlikte yetmiş bin kişilik bir orduyla Malazgirt ovasının kuzeyinde konuşlanmıştı. Selçuklu ordusunun askeri gücü ise sadece kırk bin kişiden ibaretti. Zira Roma ordusu, bu sefere 3 yıl boyunca hazırlanmış, Selçuklular ise Mısır seferi için çıktıkları yoldan geri dönerek mevcut ordularıyla Malazgirt’e ulaşmıştı. Selçuklu ordusu’nun gücü Roma ordusuna kıyasla yarı yarıya durumdaydı ancak Doğu Roma ordusu içerisinde müslümanlıkla tanışmamış Peçenek ve Uz Türkleri de bulunuyordu.

Sultan Alparslan, Peçenek ve Uz Türkleri ile aynı soydan olduğu bu Türk birliklerine haber ulaştırıp kendilerine katılmaları teklifini gönderdi. Roma ordusunun en vurucu güçleri bu unsurlardı. Zira Anadolu içlerinde bulunan Abhaz, Slav, Gürcü v.b. kavimler yoğun savaşlar içerisinde bulunmuyorlardı.

Trakya bölgesinde yaşayan Peçenek ve Uz Türkleri ise hem Roma İmparatorluğu ordusu içerisinde sıkça görev yapmakta hem de Batı cephesinde kendi bağımsız hareket edebildikleri savaşlara katılmaktaydılar. Roma

ordusunun en önemli savaş stratejisti Magistors Tarkhal'da bir Peçenek Türkü'ydü. Alparslan'ın teklifini olumlu karşılayan Peçenek ve Uz birlikleri Roma ordusu içerisinde konuşlanmış ancak Selçuklular için mücadele etmeye karar vermişlerdi. Her iki tarafta da tüm hazırlıklar tamamlandı. Alparslan, mahiyetindeki din bilginleri'nin de tavsiyesiyle muharebeyi Cuma günü 26 Ağustosta yapmaya karar verdi. 26 Ağustos Cuma günü Ordusuyla birlikte namaz kıldı ve dua etti "Ya Rabbi! Sana tevekkül ediyorum, azametinin karşısında yüzümü yere sürüyor ve senin uğrunda cihat ediyorum. Ya Rabbi! Niyetim halistir. Bana yardım et; sözlerimde hilaf varsa beni kahret." Diyerek dua etti.

Ve sonrasında askerlerine dönerek tarihe geçen o muhteşem konuşmasını gerçekleştirdi;

Burada Allah'tan başka bir sultan yoktur. Emir ve kader O'nun elindedir. Bu sebeple benimle birlikte cihat etmekte veya benden ayrılmakta serbestsiniz."

Selçuklu ordusu, sadakat nidalarıyla Sultan Alparslan'a bağlılıklarını haykırdılar. Sultan Alparslan, Beyaz kefen elbisesini giyerek atının kuyruğunu bağladı ve eline er silahı olan Gürzü alıp askerlerine şöyle hitap etti;

Askerlerim! Şehit olursam bu beyaz elbise kefenim olsun. O zaman ruhum göklere çıkacaktır. Benden sonra oğlum Melikşah'ı tahta çıkarın ve ona bağlı kalın. Zaferi kazanırsak istikbal bizindir."

Alparslan'ı kefeni giyip şehitliği kabullenmiş vakur haliyle gören Selçuklu ordusu ağlayıp helalleşerek savaş düzeni aldı ve Cuma namazından hemen sonra ilk

Çarpışma başladı.

Alparslan, Türkler'in meşhur turan taktiğini fevkalade şekilde uygulamaya başladı. Bozkır savaşlarındaki gibi hilal şeklinde dizilen Selçuklu ordusu düşman üzerine hücum edip ilk vuruşları yaptıktan sonra yavaş yavaş geri çekilerek geriye doğru ok atabilen yetenekli süvarilerin ok atışlarıyla Roma ordusuna kayıplar verdirmeye başladılar. Selçuklu ordusu'nun ilk mukavemetten sonra geri çekilmesini başarısızlık olarak gören Romen Diyojen, geri çekilen Selçuklular'ın peşinden sürek avı yapar gibi kontrolsüzce ilerlemeye başlamıştı. Bu esna da Peçenek ve Uz'lar savaştan iki saat sonra planladıkları gibi saf değiştirip Selçuklu ordusu saflarına katıldılar. Bunun yanında Roma ile mezhep ayrılığı yaşayan ve Diyojen'in Ermeni Prensliği üzerinde uyguladığı katliamlarla itaat altına aldığı Ermeni güçleri savaş meydanından çekildiler. Diyojen, Sultan Alparslan'ın uyguladığı Turan taktiğinin farkına varınca ağır kayıplar alan ordusunu geri çekmek zorunda kaldı.

Savaş, Diyojen' in planladığı gibi ilerlemiyordu. nce Peçenek ve Uz'lar karşı safa geçmiş, sonra Ermeniler savaş meydanından çekilmişti. Üstelik Alparslan'ın uyguladığı Turan taktiği de orduya büyük kayıplar verdimişti. Savaş meydanında Türklerin Gürz ve Ok atışlarından etkilenen Roma askerleri teslim olmaya can atıyorlardı. Roma ordusu darbe aldıkça zayıflıyordu ve moral olarak çöküntüye uğramıştı. Frank, Norman, Slav ve Gürcü birlikleri savaş meydanından kaçtılar. Hatta Roma Ordusunun esas güçleri olan Hassalar ve Seçkin birlikler bile küçük gruplar halinde savaş meydanını terk ediyordu.Yaralı askerler ve kendisine bağlı küçük bir

askeri birlikle kalan Romen Diyojen, daha fazla dayanamayıp yenilgiyi kabul etti ve askerleriyle birlikte yaralı vaziyette esir alındı.

Malazgirt Savaşı'ndan ağır bir yenilgiyle çıkan mağrur imparator, Sultan Alparslan'ın huzuruna geldiğinde utancından başını kaldıramıyordu. Alparslan, onun bu haline nezaketle karşılık verip oturttu ve teselli etti.

Diyojen, savaş öncesi muazzam ordusuyla Türkleri yeneceğinden emin olduğunu, aksi bir ihtimali hiç düşünmediğini açıkça dile getirdi. Sultan Alparslan kendisine “Eğer zafer sizin olsaydı bana ne yapardın?” sorusunu sordu. Diyojen, açık konuşamayıp öldürtürüm diyemeyip sadece “Kamçılattırdım” cevabını verdi. Alparslan “Benim size ne yapacağımı düşünüyorsunuz?” sorusuna ise bir ümitle “Ya öldürtürsünüz yahut İslam ülkelerinden birine esir gönderirsiniz. Mümkün görmüyorum ama beklisi de affedersiniz” şeklinde cevap verdi. Sultan Alparslan, yenilgiye uğramış bir imparatoru daha fazla aşağılamamak için kendisini affetti ve ağır şartlarla bir antlaşma imzalattı.

Romen Diyojen affedilmişti ancak ülkesine döndüğünde Türkler'den görmediği hakaretlere uğrayıp öldürüldü. Yerine geçen yeni Doğu Roma İmparatoru VII. Mihail Selçuklular ile yapılan anlaşmayı kabul etmese de “Malazgirt Savaşı” Selçuklulara Anadolu'nun tapusunu vermişti. Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasıyla tüm Anadolu Selçuklular'ın ayaklarının altına serildi. Orta Asya'nın keşmekeş politik yapısı sebebiyle sürekli hareket halinde olan Türk Toplamları, zengin tabiatı ve jeopolitik avantajlarıyla bin yıl boyunca vatanları olacak bu muazzam coğrafyaya yerleşeceklerdir.

Doğu Roma İmparatorluğu Malazgirt hezimetini tüm batı dünyasını da Türklerin üzerine çekecektir. Malazgirt Savaşına kadar insan bile sayılmayan doğu kavimleri artık Türk Sancağı ile tanışarak Dünyanın Batıdan ibaret olmadığı gerçeğiyle yüzleşecektir.

Malazgirt Savaşından sonra Batı Tarihine yön vermeye başlayan Büyük Selçuklu Devleti, komutanlarına bağımsız taarruz ve sefer emri vererek tüm Anadolu'nun Türk Yurdu haline gelmesi için büyük çabalar sarf etti. Selçuklu orduları sadece bir yıl sonra Ege, Akdeniz ve Karadeniz kıyılarına ulaşmıştı bile.

Sultan Alparslan, Anadolu'nun fethiyle Batı sınırlarını genişletmişti, ancak ülkenin doğusunda henüz fetihler tamamlanmamıştı. Büyük Selçuklu Devletinin doğu sınırlarında ikiye bölünmüş ve birbirleri ile mücadele halinde olan Karahanlılar Devleti bulunuyordu. Alparslan, Karahanlıları Selçuklu hâkimiyeti altına almak için Fergana seferine çıktı. Kısa süre içerisinde Ceyhun Nehrini geçerek Batı Karahanlıların hâkimiyeti altında bulunan bölgeye girmişti ancak kale kumandanı Yusuf El Harezmi tarafından sırtından bıçaklanarak öldürüldü. Bizans'ı dize getirip Asya'nın dörtte birini fetheden büyük kumandan Alparslan, bir ihanet sonucu kumandanlarından biri tarafından hançerle öldürülmüştü (25 Kasım 1072).

Süryanilerin Selçuklularla İlişkileri

Süryani tarihçiler, XI. yüzyılın sonlarına kadar Malatya'da Bizanslılar, Mardin ve Diyarbakır'da ise Araplar egemen olduğunu belirtmişlerdir. Malatya'da Bizanslılardan sürekli baskı ve zulüm gören Süryaniler Selçuklular'la iyi

diyaloglar kurdular².

Abul-Farac, Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan hakkında şu bilgilere yer vermektedir; “Sultan Musul’a adalet getirmiş, zulmü kaldırmış ve kim birisi hakkında iftira eder ise öldürüleceğini açıklamıştır.”.

Haçlılar ve Bizanslılar ile ölümüne mücadele etmesine rağmen, Türkler’e has ananeye uygun davranmış, selef ve halefleri gibi hristiyanlara karşı şefkat ve müsamaha etmemiştir³. Bu nedenle Malatya’nın ilk kuşatmasında şehrin Süryani hristiyanları Gabriyel’i terk edip Selçuklu sultanının idaresini tercih ettiler⁴.

M.S 1071-1095 Mardin Selçuklular Dönemi

Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan 1060’lar süresince Türk boylarına Ermenistan ve Anadolu’ya doğru göç etmesine izin verdi ve Türkler buralarda şehirlere ve tarım alanlarına yerleştiler.

Mervanilerden Nasır, 1071 senesinde Selçuklu Sultanı Alparslan’a tabi oldu. Nasır’ın ölümünden sonra yerine oğlu Mensur geçti.

Mervanoğulları, X. Ve XI. Asırlarda Diyarbakır ve Mardin çevresinde hüküm sürmüş Arap kökenli bir topluluktur. O yüzyılda Mervani ismi genellikle araplar tarafından kullanılmaktadır. O döneme ait tarihi kayıtlarda Mervanilerin aslen kürt olduğunu belirten hiç bir delil yoktur. Mervanilerin, kürt olduğu kanısı Batılı tarihçilerin

² Tüm Yönleriyle Süryaniler Kırklar Kilisesi”nin Abunası Hori Ekiskopos Gabriyel Akyüz ISBN:975-8233-13,0 S.430

³ Tüm Yönleriyle Süryaniler Kırklar Kilisesi”nin Abunası Hori Ekiskopos Gabriyel Akyüz ISBN:975-8233-13,0 S.432-433

⁴ Tüm Yönleriyle Süryaniler Kırklar Kilisesi”nin Abunası Hori Ekiskopos Gabriyel Akyüz ISBN:975-8233-13,0 S.433

tarihi ideolojik yorumlamasından kaynaklanan bir değerlendirmedir.

Diyarbakır ve Mardin’de hüküm süren Mervaniler aslında bir devlet değildi. Nitekim İbn Kesir, “El Bidaye Ve’n-Nihaye” isimli eserinde Ebu Nasr bin Mervan’ın Diyarbakır’a vali olarak atandığını belirtmektedir. Günümüzde bazı tarihçiler ise bu şahsı Mervanilerin dördüncü hükümdarı olarak göstermektedirler. Oraya vali olarak atanan bir devlet adamının hükümdar olarak gösterilmesi yanlıştır.

Tarihi kayıtlar temel alındığında Diyarbakır ve Mardin’e ilk yerleşen halkların araplardan ve sınır boylarını korumak için kiralanan Türk askerlerden teşekkül ettiği bilinmektedir. Diğer taraftan Mervaniler döneminde yöneticilerin veya halkın kürt olduğunu gösteren en ufak bir yazılı kaynak bile bulunmamaktadır.

İnternet üzerinde yazılan ansiklopedik bilgilerde Mervanilerin kürt olduğuyla ilgili iddialarda sadece batılı tarihçilerin yorumlarına dayanan eserler kanıt gösterilmektedir. Somut bir kanıt veya o dönemde ya da o döneme yakın tarihlerde yaşamış bir tarihsel belge bulunamadığı sürece Mervan ilerin kesin olarak kürt olduğunu iddia etmek asla tarihçilikle bağdaşmaz⁵.

Bir topluluğun millet olabilmesi için köklü bir tarihinin ve geçmişinin olması gerekir. Nitekim çok eski dönemler de yaşamış Medlerin, 10. Yüzyılda Diyarbakır dolaylarında hüküm süren Mervani sülalesinin ve sonraki dönemlerde Eyyubilerin, kürt kökenli olduğunu iddia ederek ulaşılmak istenen nokta da, Büyük Ortadoğu

⁵ Kürdoloji Yalanları D.Ahsen Batur Selenge Yayınları İst.2011

Projesi kapsamında Türkiye, İran ve Irak topraklarında kurulması planlanan kürt devletine tarihsel zemin oluşturma çabasıdır.

Önceleri Ermenileri kullanmak isteyen batılılar bunda başarılı olamayınca kürt halkını kullanma yolunu tercih etmişlerdir. Aslında kürt milliyetçiliğinin bu yüzyılda patlak vermesinin en önemli sebebi ABD ve İsrail gibi ülkelerin bu yüzyılda edindikleri politikanın bir ürünüdür.

Batılı tarihçiler, 19. Yüzyılın başlarında, Osmanlı Devletinde kürt kimliğini ön plana çıkarmak amacıyla yazdıkları eser ve makalelerde sık sık kürtlere değinmişlerdir. Nitekim aynı dönemlerde Osmanlı Devleti topraklarında yaşayan Ermeni, Yunan, Bulgar, Kürt gibi çok sayıda milletin kendi benliğinin farkına varması amacıyla devlet politikalarının gereği olarak bu milletlerle ilgili araştırma ve propagandalarını arttırmışlardır. Çok sayıda İngiliz ajanı ve misyoner Anadolu'da şehir, kasaba, köy gezmiş ve cirit atmıştır.

Müslüman kürt halkı Osmanlı Devleti'ne genellikle sadık kalmış ve isyancı Ermenilerle mücadelede de devlete yardım etmiştir. Ancak zamanla ümmetçilik anlayışı yerini milliyetçilik akımlarına bırakmaya başlamıştır. Bu bir gerçektir. Bunun sonucu olarak bazı kürt aşiretleri gerek Osmanlı Devletine gerekse Türkiye Cumhuriyetine zaman zaman isyan etmişlerdir.

Osmanlı Devlet'inin son dönemlerinde sıcak denizlere inme politikası güden Rusya da benzer şekilde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşamakta olan ermeni ve kürt toplulukları kendi oyununun bir parçası olarak görmüştür. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Ruslar kürtlerle

ilgili etnik çalışmalara başlamış; hatta bu çalışmaları ilerleterek Rusya'da St. Petersburg'da Kürdoloji bölümü kurmuşlardır. 1828'de Rus-İran savaşı esnasında Ruslar, Safevilere ait bir kütüphaneyi ele geçirerek tüm kitapları savaş ganimeti olarak St. Petersburg'a gönderirler. Ele geçirilen bu kitaplar arasında şerefhan Bitlisi'nin şerefname isimli kitabı da bulunmaktadır. Kürdoloji bölümü, çalışmalarını bu kitaptan aldığı ilham ile devam ettirmiştir. Bu çalışmaların sonucu olarak Eyyubiler ve Mervaniler gibi toplulukların kürt kökenli olduğunu iddia etmişlerdir.

Ruslar, kendilerinden olmayan insanları ayırştırmakta çok marifetlidir. Nitekim en bariz rnek; Rusların, Orta Asya'da yaşayan Türk halklarını zbek, Kazak, Türkmen, Kırgız, Karakalpak, Başkurt, Tatar, Nogay, Avar vs gibi onlarca parçaya bölüp kavmiyetiliği hortlatmışlardır. Aynı politika Türkiye topraklarında da gizli eller tarafından tarih boyunca sürdürülmüş ve hala sürdürülmektedir.

Bazı Arapça kaynaklarda Doğu Anadolu, Irak ve İran dolaylarında dağda yaşayan göçebe topluluklar için "ekrad" tabiri kullanıldığı bir gerçektir. Nitekim Osmanlı arşivlerinde bile bazı göçebe Türkmen toplulukları için "ekrad" ifadesi kullanılmaktadır.

Bu ifade sadece kürtleri tanımlamak için kullanılmamıştır. Ekrad kelimesinin bir milleti tanımlamak için değil, o dönemlerde göçebe yaşayan Türkmen, Kurmanc, Gürani, Sorani, Zaza ve Arap gibi farklı toplulukları ifade etmek için kullanıldığı bilinmektedir. Çölde yaşayan araplara "Bedevi" ifadesinin kullanılması gibi dağlık bölgelerde yaşayan aşiretlere ırk gözetmeksizin ekrad ifadesi kullanılmıştır. Nitekim o dönemlerde İşlam ile

yönetilen Ortadoğu'da ırk kavramına değer verilmemekteydi.

XVIII. Yüzyıla geldiğimizde milliyetçilik akımlarının baş göstermesiyle eski tarihi kayıtlarda geçen “ekrad” toplulukları olarak gösterme gayreti içinde olmuşlardır. Bu bölümü bu kadar uzun tutmamızın nedeni günümüze kadar gelen yansımaları içindir.

Selçuklu veziri Fahrüddin bin Cahir, Mervani topraklarını ele geçirmek için Sultan Melikşah'dan izin aldı. 1085 senesinde Selçuklu ordusu şiddetli bir çarpışmadan sonra bölgeyi ele geçirdi. Son Mervani hükümdarı Mensur, 1096 senesinde ölünceye kadar Cezire-i İbni Ömer'de (Cizre) yaşadı.

Eski Mervan veziri ve şimdiki Selçuklu emrinde çalışan Fahr Devle Muhammed b.Cuhayr'e bağlı içlerinde Artuk Beyin ve Emir Monçuk Böri'nin bulunduğu kuvvetler, İbn Erzak'ın belirttiğine göre 478/1086 yılında Sultan Melikşah döneminde Mardin'i kuşattılar ve ele geçirdiler⁶.

Selçuklular'ın bölgeye akınları XI. Yüzyılın ortalarında başlamıştır ve bu çerçevede Mardin'e de 433/1042 tarihinde Türkmen Akınları başlamıştır.⁸ Ancak Malazgirit ile beraber artık Anadolu'nun yeni sahibinin kim olacağı kesinleşince Türk akınları artış göstermiştir. Mardin Bölgesi Alparslan tarafından damadı Artuk beye

⁶ 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.48

1. 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.48

⁷ 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.48

⁸ 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.48

ikta edilmiştir.⁹

Sultan Alparslan'ın Torunu Artuk beyin oğlu 496/1102 Hasankeyf hâkimi olan Sökmen Mardin'i ele geçirdi¹⁰. Sökmen'in 497/1104 yılında ölmesi üzerine yerine oğlu İbrahim geçti.

Mardin, kısa bir süre Emir Şems isimli bir şahsın elinde yönetildi. Bunun ardından İbrahim b.Sökmen'in tekrar eline geçse de 502/1108 de amcası Bağdat Şihnesi¹¹ Necmeddin İlgazi Bağat'tan gelerek Mardin'e yerleşti ve Hasankeyf-i İbrahim'e bıraktı.

⁹ 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.48

¹⁰ 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.49

¹¹ 1.Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri İmak Ofset Basım Yayın SanTic.Ltd.Şti
İstanbul Temmuz -2006 ISBN: 975-585-622-6 say.49